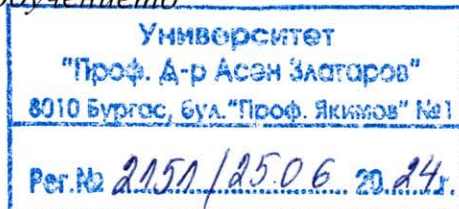

УНИВЕРСИТЕТ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“

Катедра „Педагогика и методика на обучението“

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема
**РАЗВИВАНЕ НА ЕМПАТИЯ В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА
ВЪЗРАСТ ЧРЕЗ ДИЗАЙН МИСЛЕНЕ**

Докторант: *Ави Абнер*

Форма на обучение: *свободна*

за присъждане на образователната и научна степен **доктор**

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика

Докторска програма: *Предучилищна и начална училищна педагогика*

Автор на становището: *проф. д-р Румяна Йорданова Папанчева,*

Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас

(Заповед № 201 от 28.05.2024 г. на Ректора на Университет „Проф. д-р Асен
Златаров“)

1. Биографични данни на кандидата

Ави Абнер завършва средното си образование в Бургас – в СУ „Константин Преславски“. Учи във Великобритания и се дипломира с бакалавърска степен по международен бизнес мениджмънт от Regent College Higher Education, London city, United Kingdom от 2016 г. Бакалавърската му диплома е легализирана в България в професионално направление 3.8 „Икономика“.

Завършва магистърска програма по глобален бизнес мениджмънт в ПН 3.8 от University of Roehampton London. Получава диплом за преподаване във висши училища през 2019 от London School of Academics. Работи като лектор в същото училище. Преподава педагогика и икономика, както и изпълнява длъжността академичен оценител благодарение на допълнителната квалификация, която придобива. Притежава лицензите QTS (Qualified Teacher Status) за преподаване до 12 клас и QTLS (Qualified Teacher Learning and Skills) за преподаване във висши училища.

В Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ в три поредни години завършва следдипломни квалификации и взема дипломи за учител по икономика, по география и по история. В момента учи още две магистърски програми – по психология и маркетинг към ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. От 2022 Ави Абнер работи като учител по заместване в 3 бургаски училища, работи в регионалната библиотека „Пейо Яворов“ и води на хонорар часове в ПН 1.2., като часовете са упражнения по голямо разнообразие от дисциплини като Педагогическа диагностика, Проектно-базирано обучение, Андрагогия и др.

2. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е на тема: „Развиване на емпатия в начална училищна възраст чрез дизайн мислене“. Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение, приложения и литература. Общият обем на дисертацията е 219 страници с приложенията.

В първа глава „Теоретични основи на дисертационния труд“ се прави задълбочен преглед на темата за емпатията – същност, видове, педагогически проекции. Разглежда се проблематиката, свързана с дизайн-мисленето – същност и педагогически проекции.

Основно понятие в изследването е емпатията. Тя се определя като способността на човека да осъзнава и съпреживява чувствата на другия, без да ги смесва със собствените си чувства, като умение за разбирането на емоциите и преживяванията на другия и осъзнаването на неговата индивидуалност. В педагогически контекст емпатията спомага за създаване на позитивна образователна среда чрез развиване на социални и емоционални компетентности у учениците и насърчаване на моралното и етичното възпитание.

Второто основно понятие е „дизайн-мисленето“. Дизайн мисленето се разглежда като подход, фокусиран върху човека с цел да се гарантира, че разработените решения са ефективни, релевантни и съобразени с потребителите. Интегрирането дизайн мисленето може да бъде ефективен метод за насърчаване на емпатията в образователната система. Дизайн мисленето е сред водещите модели за стимулиране на работа в екип и формиране на личностни компетентности като лидерство, комуникативност, толерантност и др.

Във втора глава „Дизайн на експерименталното изследване“ са изяснени основни понятия, формулирани са обект, предмет, цел и задачи на изследването, научни въпроси и хипотеза. Целта на изследването е да се създаде и апробира дидактически модел за въвеждане на дизайн мислене в начален етап (3. – 4. клас) на основна образователна степен с оглед развиване на емпатия у учениците. Водещата изследователска хипотеза е, че дизайн мисленето е методически подход, който съответства на съвременната образователна парадигма и е ефективен за развиване на емпатията на учениците в образователния процес. На основата на дизайн мисленето е възможно изграждане на ефективен дидактически модел за развиване на емпатията на учениците в начален етап като предпоставка за формиране и развиване на социални и емоционални компетентности.

Зададени са критериите и показателите за оценка на резултатите от изследването. Формулирани са 3 критерия – развиване, съответно, на когнитивна, емоционална и културна емпатия чрез дизайн мислене. Към всеки от критериите са формулирани по 5 показателя.

Дадена е обосновка на изследователския подход и методиката на изследването. Научноизследователският подход на дисертационното изследване е дидактическият експеримент. Той протича в три етапа: констатиращ, формиращ (развиващ) и контролен. На база на теоретичен анализа са открити методи и конкретни техники за измерване на емпатията – проективни методи, наблюдение, въпросници, експертна оценка, моделиране.

Инструментариумът за нуждите на изследването включва оценъчна скала за измерване на емпатията, проективен тест по модела Дж. Стрейър за установяване на емпатични отговори на детето, моделиране, експертна оценка чрез наблюдение на педагогическата практика, проективен картинен тест за установяване на проявите на емпатия.

Представена е извадката и организацията на изследването. За целите на изследването е формирана извадка от 353 ученици – 188 ученици, обучаващи се в 3. клас и 165 – в 4. клас в три училища в град Бургас.

Третата глава „Резултати от експерименталното изследване“ като обем е повече от 50% от общия обем на работата (без приложенията). Представени са задълбочено и последователно анализи и изводи, съответно, от констатиращия, формиращия и контролния експеримент.

Извод от констатиращия експеримент е, че голяма част от изследваните не се ориентират и не разпознават нито своите, нито чужди преживявания. Дори когато могат да идентифицират емоцията, те често не могат да достигнат до съпреживяване, както и да обяснят проявата ѝ.

Формиращият експеримент включва изграждане на модел за въвеждане на дизайн мислене в процеса на обучение в начален етап на основна образователна степен. На базата на модела са разработени четири проекта, които са реализирани с ученици от 3. и 4. клас: Еко-дизайн; Да почистим класната стая; Учене чрез забавление; Добре дошъл при нас.

Проведеният контролен експеримент потвърждава, че емпатията се проявява в по-висока степен при значителна част от учениците, когато се прилагат целенасочени методически подходи за нейното стимулиране, какъвто е дизайн мисленето.

Вследствие от сравнителен анализ на резултатите от измерването на емпатията преди, по време и след края на въвеждане на експерименталния модел за дизайн мислене са изведени два основни извода: работата по модела е повлияла положително емпатийните способности на учениците от 3. и 4 клас – те са повишени и с подобрени характеристики в сравнение с началното им състояние; добре са се развили всички видове емпатия – когнитивна, емоционална и културна, като в някои експериментални групи те бележат значим ръст.

Изследването съдържа 7 приложенията и декларации за оригиналност на докторанта и на научния ръководител. Списъкът с използвана литература включва 422 заглавия, като над 95% от тях са на английски език. Преобладаващата част от използваните източници са от последните 10-15 години.

Структурата на дисертационното изследване съответства на изискванията за този вид научен труд.

3. Характеристика на автореферата

Обемът на авторефератът е 42 страници. Дадена е обща характеристика на дисертационния труд. Описано е съдържанието на изследването. В синтезиран вид са представени акценти от всяка от главите.

Очертани са постигнатите резултати: проучен е значителен обем научна литература по изследваната тема; открити са трите основни вида емпатия, които подлежат на изследване в рамките на дисертационни труд – когнитивна, емоционална и културна; проучени са възможностите на дизайн мисленето като съвременна образователна перспектива, наложила се в редица държави. Обоснована е възможността за въвеждане на дизайн мислене в 3. и 4. клас на начален етап на основна образователна степен за развиване на емпатията на учениците.

Практико-приложните резултати са свързани с разработването на методически инструментариум за измерване на видовете емпатия при ученици от НУВ (3. и 4. клас) и дидактически модел за въвеждане на дизайн мислене в 3. и 4. клас.

Методическият инструментариум включва две скали и две проективни методики за измерване както на общата емпатия, така и на трите вида емпатия – когнитивна, емоционална и културна. Скалата, приложена в констатиращата част на експеримента, е адаптирана и допълнена с авторска част, а втората – използвана в контролния експеримент, е изцяло авторска. Двете скали са валидирани и е доказана тяхната надеждност. Проективният тест на Стрейър, приложен в констатиращата част на експеримента, е адаптиран и валидиран. Проективният тест „Разкажи ми история“ е авторска методика и също е валидиран и с доказана надеждност.

Очертани са коректно научно теоретичните и научнопрактическите приноси.

Авторефератът съответства/не съответства на дисертационния труд.

4. Научни приноси

Приносите на научното изследване са в научно теоретичен и научно приложен план. Научно теоретичните приноси се откриват във възможностите за формиране на социално-емоционалната компетентност на учениците чрез

развиване на емпатия (когнитивна, емоционална и културна) и чрез въвеждането на дизайн мисленето като методически подход в образователната среда за формиране и развиване на емпатията на учениците.

Научно приложните приноси са в адаптирането и разработването на авторски скали за измерване на видовете емпатия. Практико-приложен принос е разработеният и апробиран модел за въвеждане на дизайн мисленето в 3-4 клас на началното училище за развиване на емпатията на учениците.

5. Публикации и участия в научни форуми

В хода на изследователската си работа докторантът е реализирал 6 публикации – всичките са в реферирани, специализирани източници. 3 от статиите са самостоятелно и 3 са в съавторство с научния ръководител. Една от статиите е представена и като доклад по време на научно-практически национален форум.

6. Критични бележки, препоръки, въпроси

При изводите на стр. 94 е допусната неточност. В предходните анализи се прави оценка на различията между видовете емпатия по пол, а в изводите се формулират твърдения за различия по възраст – 3 и 4 клас.

Въпрос към докторанта: Достатъчно ли е приложението на модела в 3 и 4 клас? В каква посока моделът може да се развие, за да бъде приложен към по-малки или по-големи ученици?

7. Заключение

Работата показва отлично боравене с терминология, умения за систематизиране, анализ и обобщение. Статистическата обработка е коректна и задълбочена. Онагледяването на резултатите е представено много добре чрез таблици и диаграми.

Предложеният дисертационен труд на тема „**Развиване на емпатия в начална училищна възраст чрез дизайн мислене**” с автор Ави Абнер отговаря на изискванията на закона за РАСРБ и Правилника за неговото приложение.

Предлагам на уважаемите членове на Научното жури да се присъди образователната и научна степен „**Доктор**” на **Ави Абнер** в Област на висше образование **1. Педагогически науки**, Професионално направление **1.2. Педагогика**, специалност **Предучилищна и начална училищна педагогика**.

Дата: 24.06.2024

гр. Бургас

Член на научното жури:

проф. д-р Румяна Папанчева

Подпис заличен
Чл.2 от ЗЗЛД